

SEZONA 1920/21 · ŠTEVILKA 21

I'VAVPOTIČ

GLEDALIŠKI LIST

IZDAJA UPRAVA NA
RODNEGA GLEDALIŠČA
V LJUBLJANI · UREJA
OTON ŽUPANČIČ

CENA 6K

Spored za 22. teden

Drama

Sreda, 9. febr. — Zaprto.	
Četrtek, 10. febr. — Zaprto.	
Petek, 11. febr. — Zaprto.	
Sobota, 12. febr. — Školjka.	A
Nedelja, 13. febr. — Miss Hobbs.	Izven.
Poned., 14. febr. — Madame Sans-Gêne.	B

Opera

Sreda, 9. febr. — Pred vrati slave. Gostovanje hudožestvenega teatra.	Izven.
Četrtek, 10. febr. — Potop. Gostovanje hudožestvenega teatra.	Izven.
Petek, 11. febr. — Tri sestre. Gostovanje hudožestvenega teatra.	Izven.
Sobota, 12. febr. — Tosca.	E
Nedelja, 13. febr. — Fra Diavolo.	Izven.
Poned., 14. febr. — Koncert Josipa Rijavca in Cirila Ličarja.	Izven.

ŠKOLJKA

Drama v treh dejanjih. Spisal Alojzij Kraigher.

Režiser: O. ŠEST.

Pepina, 23 let	ga Šaričeva
Tonin, njen mož, 30 let	g. Rogoz.
Maks, njegov brat, 26 let	g. Kralj.
Olga, prijateljica Pepinina, 25 let	ga Juvanova.
Dr. Podboj, zdravnik, 36 let	g. Terčič.
Dr. Lubin, odvetnik, 34 let	g. Pregarc.
Strelovka, mačeha Pepinina, 54 let	ga Danilova.
Trgovski vajenec	g. Rakuša.

Čas: fin de siècle.

MISS HOBBS

Veseloigra v štirih dejanjih. Spisal Jerome Klapka Jerome.
Prevel iz angleščine N. Štritof.

Režiser: DANILO.

Wolff Kingsearl	g. Rogoz.
Percival Kingsearl	g. Šest.
Bessy, Percivalova žena	gna Vera Danilova.
George Jessop	g. Kralj.
Miss Millicent Farey	gna Mira Danilova.
Miss Susan Abbey, Bessyna teta	ga Danilova.
Miss Henrietta Hobbs	ga Šaričeva.
Kapitan Sands	g. Danilo.
Charles, sluga	gna Gorjupova.
Jana, služkinja	gna Lehmanova.

Kraj dejanja: Newhaven pri Newyorku. Prvo in četrto dejanje pri Percivalu Kingsearlu, drugo pri Miss Hobbs, tretje v kajuti na jahti.

Madame Sans-Gêne

Veseloigra v 4 dejanjih. Spisal V. Sardou.

Režiser: B. Putjata.

Napoleon	g. Putjata.
Maršal Lefebvre	g. Manjecki.
Fouché	g. Čengeri.
Neipperg	g. Nikolajev.
Despreaux	g. Micič.
Savary	g. Strniša.
Vaboutrain }	g. Gregorin.
Canouville }	
Jolicoeur }	g. Rakuša.
De Lauriston }	
Jasmin	g. Ločnik.
Constant	g. Jerman.
Leroy }	g. Potokar.
Roustan }	
Katarina	ga Marševa.
Kraljica Karolina	ga Nikolajeva.
Princesa Eliza	gna M. Danilova.
Mme de Bulow	ga Manjecka.
Mme de Rovigo	gna Bergantova.
Mme de Bassamo	gna Maškova.
Toinon	ga Čengerijeva.
Julie	gna Gorjupova.
La Roussotte	ga Volkova.
Sobarica	gna Gabrijelčičeva.
Mathieu	gna Lehmanova.
Vinaigre }	g. Kovič.
De Brigode }	
Mortemart }	g. Šubelj.
Rissout }	

Prolog. 10. avgusta 1792. V pralnici gospe Katarine Hubche, zvane Madame Sans-Gêne, pričakujejo gospodinje. V dalji po ulicah boj. Fouché prihiti po svoje perilo. Ker ie položai republikancev slab, hoče odpotovati. Katarina pride domov z ugodnimi novicami. Vsi se lotijo dela. Fouché čaka v pralnici, da republikanci osvoje Tuilerije. Katarina se norčuje iz njegove strahopetnosti in mu prorokuje, če postane minister, da pač ne bo vojni, nego poli-

cijski minister; Fouché pa jo zavrne, da bo on minister še-le, kadar bo ona vojvodinja. Bojni hrup narašča. Tuilerije so osvojene. Vsi odidejo veselo razburjeni na ulico. Madame Sans-Gêne zapre pralnico in hoče tudi oditi. Kar vstopi neznanec, ki se izkaže za grofa Neipperga. Ranjen se je rešil v pralnico. S ceste se začujejo glasovi: bliža se Lefebvre, Katarinin ženin. Ona skrije grofa v svojo sobo. Vstopi Lefebvre s tremi tovariši, Katarina jim postreže z vinom in nato se odpravljajo vsi na shod. Lefebvre hoče še stopiti v Katarinino sobo, da bi si umil roke. Toda vrata so zaklenjena. Lefebvru seže sum v srce, zato zahteva od svoje neveste ključ, ta pa se mu ga brani dati. Lefebvre ji ključ iztrga in vstopi. Ko se vrne, izjavi, da ni našel v sobi nikogar. Katarini sami pa pravi, da je njen gost v drugi sobi mrtev. Po vtisu, ki so ga naredile njegove besede na Katarino, vidi, da ona tujca ne pozna, in med zaročencema je sklenjen mir.

I. Devetnajst let pozneje. Lefebvre je že maršal in vojvoda gdanski. V njegovo stanovanje vstopi plesni učitelj Despréaux, ki ga je poklicala vojvodinja, da bi jo učil dostojnega vedenja, kajti ona je ostala, kakoršna je bila. V tem prinese cesarski krojač Leroy zanj lovske obleke. Vojvodinja si primerja obleko in se vadi poklonov. Nato pride maršal slabe volje: cesar Napoleon je nezadovoljen z vsem nastopom vojvodinje in zahteva, naj se od nje loči. Oba skleneta, da se ne uklonita, celo če bi morala odložiti svoj naslov. Nenadoma se pojavi grof Neipperg. Prišel je po slovo, ker mora v dveh urah po cesarjevem ukazu odpotovati iz Pariza, ker je osumljen, da ima na dvoru ljubzensko spletko. Katarini, ki zasluti nezgodo, mora grof obljubiti, da odide nemudoma, ne da bi se še prej sestal s svojo ljubinko. — Vstopi Fouché, bivši policijski minister, sedaj vojvoda otrantski, ki vedno vse ve. On opozori vojvodinjo, da je pravi vzrok Neippergovega odhoda — cesarica, in da sta že na poti k vojvodinji cesarjevi sestri, kraljica napoljska in princesa de Ligne, z namenom, da bi pri tem posetu izvabili iz vojvodinje kako žaljivko zoper Napoleona, da bi jo tako tem laže odstranili z dvora. Vojvodinja odide, da bi se oblekla za sprejem. Prihajajo gostje, med njimi novi policijski minister Savary, vojvoda ravigonski, nato kraljica napoljska in princesa de Ligne. Naposled pride vojvodinja. Vsi se norčujejo iz njenega vedenja. Vojvodinja se spozabi ter jim pove par neljubih resnic, nakar ves dvor razburjen odide. Lefebvre odobrava nastop svoje žene, nato pride Brigode, cesarjev komornik, in povabi vojvodinjo gdansko v cesarjevem imenu k avdijenci.

II. Napoleonov kabinet. Cesar je neprijazne volje. Cesarica mu je bila povedala, kaj se je zgodilo pri vojvodinji. Napoleon očita svojim sestrama, da sta podvzeli na svojo roko tak korak. Tidue ga še bolj razdražita, ko mu izdasta zlobje govorice, ki krožijo o Neippergu in cesarici. Vstopi Madame Sans-Gêne. Napoleon izrazi svojo željo, naj se Lefebvre od nje loči. Ona pa mu odgovori, da je cesar vsegamogočen, da pa ne more zatreti ljubezni med njo in Lefebvrom. Če pa bi to poskusil, da bi bila to prva bitka, ki bi jo izgubil. Kar se pa tiče dogodka z njegovima sestrama, da si ona nima nič očitati, pač pa je krivda na njih strani, ker sta zasmehovali armado, v kateri je služila ona dvanajst let za marketenderico. Ko Napoleon to sliši ter nadalje izve, da je bila tudi ranjena, ji vse oprostí. Nato mu vojvodinja pokaže star račun iz pralnice z njegovim podpisom, in izkaže se da ji je cesar še vedno dolžan štirideset frankov za perilo. Obema se zbude spomini na prejšnje čase, in ona mu celo prizna, da je bila nekoliko zaljubljena

vanj. Napoleon ji začne dvoriti, ona pa ga opozori, da je danes cesar. Nato ukaže Napoleon, naj jo spremijo domov, kar se začujejo s koridora koraki; in Napoleon zasači pred cesaričinimi vrati Neipperga z dvorno damo baroneso Bulow. Nato sledi buren prizor med Napoleonom in Neippergom, v katerem potegne ta proti Napoleonu meč; cesar da grofa prijeti in ga zapove še pred svitom ustreliti.

III. P r a v t a m : i s t o n o č. Madame Sans-Gêne je ostala v Napoleonovi sobi in se na vso moč trudila, da bi Neipperga rešila. Pošlje po Fouchéja in zasnuje z njim načrt, kako bi se izvršitev smrtne obsodbe zavlekla, da se pridobi čas, cesarju dokazati cesaričino nedolžnost. Da bi dosegel Fouché dostop do cesarja, fingira zaroto proti Napoleonu; ta pa noče ničesar slišati o Fouchéju in njegovi zaroti ter ukaže Lefebvru, Neipperga brez sodbe ustreliti. Tedaj Fouché svoj načrt predružači: Neipperg naj se skrije v stanovanje pri vojvodinji, vse drugo hoče poskrbeti Fouché sam. — Vstopi Napoleon, zelo razburjen, ker ve od Lefebvra, da sta Madame Sans-Gêne in Neipperg prijatelja, skuša izvleči iz nje kaj zanesljivega, a to se mu ne posreči. Zato sklene, izvedeti resnico od cesarice same; torej pošlje k nji baroneso Bulow, ki naj cesarici javi, da je Neipperg tu in čaka njenih ukazov. Cesarica da baronesi za Neipperga pismo; Napoleon ga vzame, prečita in spozna, da cesarica Neipperga priporoča svojemu očetu, avstrijskemu cesarju, ter ga prosi, naj grofa zadrži na Dunaju, ker ga Napoleon brez vsakega vzroka sumniči. Napoleon je tega odkritja vesel, Neippergu odpusti, toda prepozno; odpeljali so ga že na morišče. Pride pa Fouché, in izkaže se, da ie on spravil Neipperga v kočiji, s katero so ga peljali k usmrtni, do meje, če se cesar s tem ne strinja, ga lahko pripeljejo nazaj. Cesar je s Fouchéjem zadovoljen, ga imenuje nanovo za ministra, Madame Sans-Gêne pa milostno odpusti.

Pred vrati slave

Drama v štirih dejanjih. Spisal Knut Hamsun.

Režiser: N. O. MASSALITINOV.

Ivar Kareno, učenjak	V. I. Kačalov.
Fru Elina Kareno, njegova žena . . .	M. N. Germanova.
Karsten Erven, doktor filozofije . . .	I. N. Bersenjejev.
Freken Natalija Hovind, njegova za- ročenka	E. F. Krasnopoljskaja.
Andre Bondesen, žurnalist	N. O. Massalitinov.
Profesor Gylling	P. F. Šarov.
Ingeborg, služkinja pri Karenu . . .	M. A. Križanovskaja.
Preperator	N. G. Aleksandrov.
Eksekutor	A. S. Astarov.

I. Ivan Kareno, mlad učenjak, čigar znanstvena dela so polna stremjenja po napredku, napada z mladeniškim ognjem vse one avtoritete, ki jemljejo človeški misli svobodo. Povprečni ljudje sovražijo njegov sneli duh in njegove čiste nazore. Kareno je popolnoma osamljen. Doma njegovega znanstvenega dela ne priznajo, še-le v inozemstvu se mu je posrečilo natisniti prvo knjigo.

V začetku dejanja vidimo, kako hiti njegova žena Elina upravljati stanovanje, da bo v redu, ko se on vrne. Elina mu je udana soproga, ki misli samo o tem, kako bi mu bolj ustregla.

Kareno se vrne od založnika, kateremu je izročil prvi del svojega novega dela. Založnik je obljubil, da bo delo prečital. Elina je vsa srečna, da bo lahko zopet nekaj časa z možem skupaj. Toda on se komaj zmeni zanjo. Ljubi jo pač, toda z njo se ne more baviti. Ves svoj prosti čas žrtvuje znanosti. Elina, prostodušna žena z dežele, tega ne more razumeti. Njej se hoče nežnosti in ljubezni.

Kareno je s svojim delom opozoril nase slavnega učenjaka profesorja Gyllinga. Profesor Gylling vidi v Karenu velik talent, vendar ga neprijetno dirnejo Karenovi napadi na avtoritete, med katere se prišteva tudi on — Gylling — sam. Po prijateljski diskusiji zagotavlja profesor Gylling Karenu, da bo založnik njegovo delo sprejel, ter mu celo obeta gotovo vsoto kot predujem, toda le pod pogojem, da pristane Kareno na revizijo svojega rokopisa. Karena in Elina sta zadovoljna in srečna. Toda, kaj pomeni to, revidirati rokopis? Izdati svoje ideje? Ne, tega on ne more. Rajši živi še naprej v ubožstvu in bedi. Elina je ogorčena; ona ne razume, da more Kareno odbiti pomoč slavnega moža, kakoršen je Gylling, ter smatra Karenov odpor proti Gyllingovi zahtevi glede revizije rokopisa za trmoglavost. Še bolj jo ogorči Karenov predlog, da naj gre za nekoliko časa k svojim staršem, da bi si olajšala materialni položaj. Elina ne pojmi take ljubezni ter odide vsa žalostna tiho v svojo sobo. Kareno pa sede k delu.

II. Večer. Karenno je izmučen od preobilega dela. Na obisk pridejo Erven Karsten s svojo zaročenko in žurnalist Bondesen. Vzradoščen pokliče Karenno Elino. Erven, ki je ravno napravil doktorat, razklada navdušeno svoje nazore, katere Karenno z zadovoljstvom posluša, ker se strinjajo z njegovimi lastnimi načeli. Vendar je Erven pretirano vzhičen, nenaraven v svoji radosti in v svojem navdušenju, ter ne da miru Bondesenu, zastopniku povprečnih ljudi, ki menjajo vsak čas svoje prepričanje.

Da bi obrnila na se pozornost svojega moža, koketira Elina z Bondesenom, ki je že podlegel njenim čarom. Pri odhodu posodi Erven Karenno denar, ki ga je prejel za disertacijo, katero mu izroči s prošnjo, da naj ne bo strog z njo. Ko gosti odidejo, uvidi Elina, da je bil ves njen trud, da bi vzbudila v svojem soprogu ljubosumnost, odveč. Karenno, ki misli vedno le na svoje delo, ni ničesar opazil. Vsa obupana se Elina razjoče; Karenno pa čita disertacijo ter opazi z gnevom, da je Erven prodal svoje ideje ter se jim popolnoma izneveril.

III. Karenov rojstni dan. Za Elino praznik, za Karenno pa navaden delavnik. Darilo, s katerim ga je hotela Elina presenetiti, ne vzbudi njegove pozornosti. Jezi se nad Ervenom ter ga imenuje izdajalca. Posojeni denar mu bo vrnil. Sedaj je sam. Toda to mu daje novih moči. Misli kipe v njem. Le ena sama stena ga loči od carstva, v katero hoče vkorakati kot zmagovalec z novo zastavo. Elina je žalostna. Ona čuti, da jo loči od moža nepremostljiv prepad. Ko odide Karenno, da se odpočije od naporov dela, pride Bondesen. Bondesen pripoveduje Elini o izprehodih, o zabavah, o bučnih družbah, ter budi v njej hrepenenje. Življenje jo kliče. Bondesen izrabí ugoden trenutek, da jo poljubi ter dogovori z njo sestanek. Pri poljubu ju pa zaloti Karenno, v katerem vzplamti ljubosumnost. Pojašnjevanje prekine Erven, ki roti Karenno, da naj sprejme njegov denar. Zaročenka mu je vrnila prstan. Pripravljen je iti s Karennom, za njegove nazore, kajti vanj ima vero. Toda Karenno mora sprejeti njegov denar. Karenno ostane neizproslen in Erven odide obupan. Karenno se polasti bojazen, da bo izgubil Elino, kajti ona ga več ne ljubi.

IV. Karenno pričakuje nestrpno založnikovega odgovora in je v velikih skrbah. Boji se, da ga Elina zapusti. Vse je pripravljen storiti, da bi jo le zadržal. Toda na njenem obnašanju vidi, da bo odšla. Kako ji zažari lice od radosti, kadar pride Bondesen! Toda kako brezčutna in naravnost hladna je nasproti njemu — Karenno. Začel se je oblačiti, kakor Bondesen, samo da bi se ji dopadel.

Pride Erven ter iznova skuša pregovoriti Karenno. Ko mu to ne uspe, odide z grožnjo, da se bo maščeval.

Elina se pripravlja na odhod. Karenno se je niti ne drzne vprašati, kam se odpravlja. Ona se kakor prerojena pripravlja vsa vzhičena na novo življenje. Karenno preganja nemila usoda. Založnik mu je vrnil rokopis. Toda navzlic vsemu temu ne izpremeni niti besede v njem. Karenno razklada Elini svoje velike ideje, da bi jo pridobil za se, toda ona je z mislimi in s srcem daleč proč od njega; nekoga pričakuje, na nekaj se pripravlja. V Karennu je vzplamtela ljubezen. Vse mu je divno na Elini. Toda ona ne mara več zanj, njegova bližina ji je postala že neprijetna. Karenno končno obljubi, da bo predelal rokopis ter hoče oditi k založniku. Toda tega vendar ne more storiti. Med tem je odšla Elina z Bondesenom, in Karenno je ostal popolnoma sam. Pride eksekutor, da popiše vse stvari. Karenno je obupan ter pritiska na prsi edino, kar mu je ostalo — svoj rokopis.

POTOP

Drama v treh dejanjih. Spisal H. Berger.

Režiser: N. N. LITOVCEVA. Slikar: I. J. GREMISLAVSKI.

Lucy	V. G. Orlova.
O' Nel	P. A. Bakšejev.
Bier	L. N. Bersenjev.
Frezer	P. A. Pavlov.
Stratton	M. M. Tarhanov.
Higgins	L. M. Kommissarov.
Nordling	N. G. Aleksandrov.
Charley	V. I. Vasiljev.
Klijent	A. S. Astarov.

I. V bogatem baru severnoamerikanskega velemesta na bregu reke Missisipi. Jutro navadnega dne. Gospodar bara Stratton in zamorec Charley se menita o tekočih poslih. V mestu pričakujejo orkana. Ker jezovi ob Missisipiju niso dovršeni, grozi mestu povodenj.

Nastopi Frezer, špekulant, ki je nedavno izgubil premoženje. Srdi se na vse in psuje vsakogar, posebno Biera, obogatelega špekulanta, ki je namenjen oženiti se s hčerko bogataša Swifta in O' Nela, advokata, skoro genialnega človeka, toda pijanca.

Brzobjavni aparat naznanja, da se orkan bliža. Vstopi Bier. Prosi Charleya, naj v slučaju, ako bi ga klicali po telefonu, odgovori, da ga ni tu. Bier in Frezer se pričkata in Bier odide. Vstopi O' Nel in straši goste s povodnijo. Začne deževati. O' Nel draži Frezera in oba se spreta. Burja postaja silnejša.

Dva bosjaka, Nordling, bivši geometer in Higgins, bivši gledališki igralec, prideta vedrit. Pripovedujeta, da se povodenj dviga, ulice da so že prazne. Brzobjavni aparat naznani, da se je jez podrl. Po mnenju O' Nela grozi potop vsemu mestu, posebno pa baru, ki je čisto blizu reke. Charley, Higgins in Nordling odidejo, da zapro zunanja vrata. Prepir med Frezerom in O' Nelom postane silnejši. Stratton ju pomirjuje.

Vstopi Lucy Smith, bivša Bierova ljubica, sedaj prostitutka. Strattonu ni prav, da je prišla, pelje jo v sosednjo sobo.

Bier se vrne in pripoveduje, da je orkan že pogibeln. Nastane silna nevihta. Panika. O' Nel skuša pomiriti vse in ukaže zapreti železne ščite na vratih in oknih. Bier se z obupom spomni, da je danes njegov poročni dan. Lucy se norčuje iz njega, O' Nel opomni, da čaka vseh ena usoda — smrt in predlaga, naj puste prepire. Lucy se spominja svoje prošlosti in svoje ljubezni in brédsko obtožuje Biera. O' Nel zopet prigovarja vsem, naj bodo modri in mirni ter predlaga, naj pijo vino. Stratton skuša telefonirati, toda telefon

ne dejstvuje več. V strahu in grozi umolkne vsa družba, sliši se šum povodnji in tuljenje vetra.

II. V istem baru. Iz sosednje sobe se sliši petje in krik. Frezer zopet telefonira, toda brez uspeha. Vstopi Bier. Bližina smrti sprijazni sovražnike med sabo; postanejo odkritosrčni in si iskreno napijajo. Vstopita O'Nel in Stratton. Poslednji je pol pijan in ponuja brezplačno vso pijačo, kakršnokoli si kdo zaželi. Telefon zvoní. Vsi beže k aparatu, aparat ne odgovarja. Stratton plaka v obupu za svojo družino. Frezer ga odpelje v drugo sobo. Oglasi se brzojav. Bier teče k aparatu in tudi ne dobi nobenega odgovora. Vstopi O'Nel, in prosi Biera, naj govori z Lucy in jo potolaži ter se vrne k družbi. Bier pokliče Lucy. Ta mu odpusti in postane nežna z njim. On čuti do nje staro nagnenje. Lucy odide v drugo sobo in povabi Biera, naj pride za njo. O'Nel z družbo vstopi in vabi vse navzoče, naj pijo in pojo. Higgens igra zamorsko pesem. Družba poje in pleše. Nordling pripoveduje o svojem ponesrečnem izumu. Higgens o svojih ponesrečenih vlogah. Bier neopaženo odide za Lucy. O'Nel govori navdušen govor o tem, da edino smrt more zblížati ljudi. Frezer pozivlja vse k edinstvu in predlaga, naj se primejo za roke ter pripravijo na skupno pot. Zopet pojejo in plešejo. Charley gre v klet po šampanjca. Nenadoma ugasne elektrika. Panika. Charley kriči, da je klet zalita z vodo in da je naletel na truplo. O'Nel poziva k miru in prižiga sveče. Vsi začno mašiti odprtine in razpoke.

III. Vsa družba spi v raznih oglih. Charley in Frezer se prepričata, da je začela voda padati. Predramita se O'Nel in Higgens ter budita Strattona. Pribeži Nordling z novico, da je slišal na cesti šum kočije. Vstopi Bier. Frezer, Stratton, Nordling in Higgens gredo v sosedno sobo prisluškovat šumu s ceste. O'Nel in Bier govorita o Lucy, ki je neopaženo vstopila in slišala Biera pripovedovati, da se bo vrnil k svoji bogati nevesti, ako se spasi. Lucy je poparjena. Nenadoma zagori elektrika. Izenadenana plane vsa družba v sobo. Zvone pri telefonu, toda brez uspeha. O'Nel predlaga, naj pijo zdravico na svetlobo, ki se je vrnila. Bier že šteje milijone vreč žita, ki jih je bil kupil in se za Lucy nič več ne zmeni. Lucy odide v drugo sobo. Stratton šteje nejevoljen z Charleyjem steklenice izpitnega vina. Zazvoni telefon. Splošna radost. Odpreti hočejo vhodna vrata, toda boje se še. Stratton je mnenja, naj gresta Higgens in Nordling poizvedovat, v kakem štadiju je povodenj. To naj bo plačilo za ogromne količine vina, ki sta ga zastonj izpila. Oglasi se brzojav. Življenje stopi v svoj tir. Pride Lucy. Stratton jo hoče odpraviti, da ne kompromitira po dnevi njegovega bara. Bier prosi Lucy, naj bo razumna in naj ga pusti oženiti se z bogato nevesto. Zvoni telefon. Bierova nevesta sprašuje po svojem ženinu. Lucy se posloví od Biera brez zlobe, le smili se ji, ker razum materijalnih interesov ne pozna nobenih drugih čuvstev. Brzojav naznanja, da so se cene na žito dvignile. Bier si veselo mane roke. Charley javi, da povodenj ni povzročila posebne škode. Truplo, ki se ga je sinoči v kleti prestrašil ni bilo truplo človeka, temveč zaklane svinje, ki je visela v kleti in padla v vodo. Stratton predloži velik račun za vino, izpito tekom noči. Razhajajo se. Prijateljstvo, bratstvo, liubezen — vse je pozabljeno. Smrti ni več blizu, zopet se je zbudila zloba, zavist in mržnja. Nastopi novi dan, podoben vsem prejšnjim.

TRI SESTRE

Drama v štirih dejanjih. Spisal A. P. Čehov.

Režiser: N. N. LITOVCEVA.
Slikar: I. J. GREMISLAVSKI.

Prozorov, Andrej Sergejevič	N. O. Massalitinov.
Nataša, njegova žena	V. G. Orlova.
Maša, } njegove sestre {	O. L. Knipper-Čehova.
Olga, }	M. N. Germanova.
Irina, }	M. A. Križanovskaja.
Kuligin, Fjodor Iljič, gimnazijski profesor, Mašin soprog	M. M. Tarhanov.
Veršinin, Aleksander Ignatjevič, podpolkovnik, komandant baterije	V. I. Kačalov.
Baron Tusenbach, Nikolaj Lvovič, poročnik	I. N. Bersenjev.
Soljoni, Vasilij Vasiljevič, štabni kapitan	P. A. Bakšejev.
Čebutikin, Ivan Romanovič, vojaški zdravnik	P. A. Pavlov.
Fedotik, Aleksej Petrovič, poročnik	P. F. Šarov.
Rode, Vladimir Karlovič, podporočnik	V. I. Vasiljev.
Ferapont, občinski sluga	N. G. Aleksandrov.
Anfisa, dojlja	E. F. Skulskaja.
Pevka	V. M. Greč.

(Vsebina v članku)

TOSCA

Melodrama v 3 dejanjih. Besedilo po V. Sardouju napisala L. Illica in G. Giacosa, prevel Cvetko Golar; vglasbil G. Puccini.

Dirigent: F. RUKAVINA.

Režiser: F. RUKAVINA.

Floria Tosca, slovita pevka (sopran)	. . . . .	gna Zikova.
Mario Cavaradossi, slikar (tenor)	. . . . .	g. Kovač.
Baron Scarpia, policijski načelnik (bariton)	. . . . .	g. Levar.
Cesare Angelotti (bas)	. . . . .	g. Zorman.
Cerkovnik (bariton)	. . . . .	g. Trbuhović.
Spoletta, birič (tenor)	. . . . .	g. Mohorič.
Sciarrone, orožnik (bas)	. . . . .	g. Vovko.
Jetničar (bas)	. . . . .	g. Perko.
Pastir	. . . . .	gna Šterkova.

Kardinal, sodnik, vodja mučilnice, pisar, častnik, podčastnik, vojaki. Cerkveni pevci, duhovniki, ljudstvo.

Godi se v Rimu leta 1800.

Novе dekoracije izdelal g. dek. slikar V. Skružny.

Prva vprizoritev leta 1900. v Rimu.

I. V cerkvi St. Andrea della valle v Rimu.

Angelotti, bivši konzul nekdanje rimske republike, je ušel iz ječe in se skrije v kapelci. Slikar Mario Cavaradossi, njegov prijatelj, ga spozna ter obljubi pomagati mu. Ko pride Tosca, Cavaradossijeva zaročenka, se Angelotti urno zopet skrije. Podoba, ki jo slika Cavaradossi, vzbudi v Toski ljubosumnost, ali on jo kmalu pomiri. Markiza Attavanti, sestra Angelottijeva, je skrila pod oltarjem žensko obleko, da more preoblečeni brat pobegniti pred zasledujočim ga Scarpio. — Cavaradossi svetuje Angelottiju, naj se skrije v njegovi vili, ako pa preti nevarnost, v vodnjaku. Oba odideta. Scarpia z biriči išče Angelottija, pa ga ne najde. Na podobi spozna poteze markize Attavanti in ker jo je slikal Cavaradossi, ljubček Toskin, je Scarpiji takoj jasno, da mora biti Cavaradossi

v stiku z begom Angelottijevim, tembolj, ker je v kapelici našel pahljačo z grbom markize Attavanti. Pretkani Scarpia hoče po ljubosumni Tosci izvedeti, kje je skrit Angelotti. Biriči zasledujejo Angelottija.

II. Soba ministra Scarpije v farneški palači. Scarpia sedi pri večerji, pričakujoč Toske. Birič Spoletta poroča, da se ni posrečilo prileti Angelottija, pač pa Cavaradossija, Scarpia zapove privedi Cavaradossija. Po brezuspešnem zaslišavanju ga ukaže mučiti.

Tosca pride in čuje ječanje mučenega Cavaradossija, skrivališča Angelottijevega pa noče izdati. Muke Cavaradossijeve naraščajo, dokler Tosca ne pove, da je Angelotti skrit v vodnjaku. Cavaradossi, pripeljan pred Scarpijo, hitro spozna, da je Tosca izdala skrivnost, zato jo pahne od sebe. Za Scarpijo strašna vest, da je Napoleon zmagal pri Marengu, navduši silno Cavaradossija, tako, da spozna Scarpia v njem svojega političnega nasprotnika. Scarpia ga ukaže usmrtiti. Edino Tosca ga more rešiti, ako se uda Scarpiji, ki že davno hrepeni po njej. Tosca je stanovitna, ali ko začuje priprave za usmrčenje Cavaradossijevo, reče Scarpiji, da se mu uda, ako s tem reši Cavaradossija. Scarpia to obljubi, ali ko hoče Tosco objeti, ga ona z bodalom umori. Nato hiti domov, vzame vso zlatnino in bisere ter gre v grad Sant Angelo h Cavaradossiju, da bi ž njim pobegnila.

III. Na vrhu grada St. Angelo v Rimu.

Vojaki privedejo Cavaradossija na morišče. Tosca prihiti s pismom Scarpijevim, ga pokaže Cavaradossiju in mu razodene, da bo le na videz ustreljen. Toda hudobni Scarpia je bil ukazal, da naj Cavaradossija resnično ustrelje. Cavaradossi pogumno stopi pred puške, ko pa vojaki ustrelje, se zgrudi mrtev. Tosca misli, da se le dela mrtvega, kmalu pa spozna resnico ter skoči z grada v globočino.

Fra Diavolo

Opera v 3 dejanjih, napisal E. Scribe, prevel A. Funtek,
vglasbil D. F. E. Auber.

Dirigent A. BALATKA.

Režiser F. BUČAR.

Fra Diavolo, pod imenom marchese di San

Marco (tenor)	g. Drvota.
Lord Kookburn, potujoč Anglež (bariton)	g. Pribislavski.
Pamela, njegova žena (mezzo sopran)	gna Šterkova.
Lorenzo, častnik (tenor)	g. Šindler.
Matteo, krčmar (bas)	g. Zupan.
Zerlina, njegova hči (sopran)	ga Levičkova.
Giacomo, (bas) } bandita {	g. Zorman.
Beppo (tenor) }	g. Trbuhović.
Podčastnik (bariton)	g. Drenovec.
Mlinar (tenor)	g. Rus.

Vojaki, strežniki, kmetje in kmetice.

Godi se blizu Terracine v Italiji začetkom 19. stoletja.

Prva vprizoritev l. 1830. v Parizu.

I. Pred gostilno. Krdelo vojakov, na čelu jim častnik Lorenzo, veselo popiva, le Lorenzo je žalosten, ker mu krčmar Matteo ne da za ženo hčere Zerline, ki je namenjena bogatemu Francescu.

Lord Kockburn in njegova soproga Pamela prihitita vsa razburjena, bila sta ravno kar na cesti oplenjena po roparski tolpi Fra Diavolovi. Vojaki takoj odidejo zasledovat roparje. Ko je lord svoji ženi razodel svoj srd nad njenim kožetnim vedenjem napram nekemu markiju iz Napolija, nastopi Fra Diavolo pod imenom markija di San Marco. Angleška dvojica odide, s Fra Diavolom ostane Zerlina sama, ki mu zapoje pesem o zloglasnem roparju Fra Diavolu. Prihajajoča roparja Beppo in Giacomo javita, da se ni posrečilo, Angležu vsega ukrasti. Ko prideta zopet Angleža, izve Fra Diavolo na zvit način, da ima Pamela v obleki všitih 100.000 lir. — Vojaki se vrnejo in prineso veselo novico, da so roparje premagali in Pamela krasni nakit zopet nazaj prinesli. Pamela, vse srečna, podari Zerlini — Lorenzo dar odkloni — 10.000 lir, in tako je poroka Zerline in Lorenza mogoča.

II. Zerlinina spalnica. Zerlina vede angleško dvojico v sobo. Fra Diavolo pride skrivaj ogledovat, kako bi mogel do Angleža, da bi ga oropal. Pri odprtem oknu zapoje barkarolo v znamenje, da zdaj lahko prideta Beppo in Giacomo, ki se priplazita skozi okno. Zerlina se vrne, razbojnik se urno skrijejo v mali temni sobici, Zerlina gre v posteljo in ko zaspi, hočejo razbojnik takoj k Angležema — ali zdajci se začuje hrup, vojaki so se vrnili, zato se roparji zopet skrijejo. Zerlina hiti gostiti vojake. Lord pride poizvedovat, od kod ta hrup in zdaj nastane ropot v temni sobici, kjer so skriti roparji. Ko pa hoče Lorenzo vstopiti, mu pride naproti marki di San Marco — Fra Diavolo. Lorenzu reče Fra Diavolo, da je bil namenjen k Zerlini, lordu pa, da je hotel k Pameli. Tako je rešil sebe, Lorenzu in lordu pa zbudil ljubosumnost.

III. Gorata pokrajina. Fra Diavolo pride kot bandit in vtakne v votlo drevo listek, v katerem veli Beppu in Giacomu, naj mu dasta znamenje z zvončkom v kapelici, da je prišel čas oropati Angleža; potem odide. Po svetem opravilu ostaneta Beppo in Giacomo sama, najdeta listek ter ga z velikim naporom prečitata. Lorenzo pride in toži o Zerlinini nezvestobi. Z vračajočim se ljudstvom pride Zerlina, prinese banditoma naročeno vino; tadva pa se pri tej priči, ker sta malo preveč pila, izdata, prepevaje ono pesem, ki jo je bila pela sinoči Zerlina, ko je bila sama v spalnici. Takoj pri mejo oba bandita in res najdejo listek, ki ju izda. Lorenzo zapove zastražiti celo okolico, vsi se poskrijejo. Giacomo mora dati, prisiljen po Lorenzu, znamenje z zvončkom, Fra Diavolo pride in baš ko hoče k Angležu, ga vojaki ustrelje.

IV

Poslovilni koncert

Josipa Rijavca, tenorista Nar. kazališta v Zagrebu,
 Cirila Ličarja, virtuozna na klavir
 pred odhodom na svetovno turnejo.

SPORED:

1. César Frank: Prélude, choral et fugue.
 Svira C. Ličar.
2. P. Konjović: a) Pod pendžeri.
 Mil. Milojević: b) Nimfa.
 c) Japan.
 K. P. Manojlović: d) Ja ne žalim. } Srbske narodne pesmi iz
 e) Mahandži mori. } Makedonije.
 Poje Jos. Rijavec.
3. Mil. Milojević: a) Starosrbska. }
 b) Kosovo. } Srbske narodne popevke.
 c) Srbska. }
 d) Vilinsko kolo.
 e) Danses nationales serbes No. 2.
 f) Postludium.
 Svira C. Ličar.
4. J. Hatze: a) Da sam bogat.
 J. Gotovac: b) Na nočištu.
 Janko Ravnik: c) Vasovalec.
 L. M. Škerjanc: d) Večerna impresija.
 Ant. Lajovic: e) O, da deklíč.
 f) Serenada.
 Poje Jos. Rijavec.
5. Fr. Liszt: Scherzo et marche.
 Svira C. Ličar.
6. F. Lhotka: a) Karamfile. }
 b) Kiša pada. } Hrvatske narodne popevke.
 Vit. Novak: c) Hej zapadej sluniecečko. } Slovaške narodne
 d) Dievča. } pesmi.
 V. Štěpan: e) V pokušeni.
 f) Má zlatá Ančička.
 Poje Jos. Rijavec.

Tri sestre.

„Ruska duša ne more nikoli ostati prikovana na zemljo. Temačnost vsakdanjega življenja jo mori; žeja jo po svobodi in v svojem poželenju bi hotela objeti vesoljni svet. Nevede sanja o velikih delih in koprni po mučeništvu“.

Teh besed iz Paninovega romana „Težka ura“ sem se domislil, ko sem prvič gledal na odru Antona Čehova „Tri sestre“ v izborni interpretaciji moskovskega Hudožestvenega teatra. Največjim zaslugam tega gledališča prištevam dejstvo, da je omogočilo zapadnemu svetu spoznati ruskega človeka in pogledati v tajne globine njegove duše. Pri tem je hudožestvenike seveda v veliki meri podpirala moderna ruska dramska literatura, spadajoča po večini v oni del gledališke književnosti, ki ga Francozi nazivljejo „théâtre d'analyse“. Proizvode te smeri imenujemo „drame“ le zaradi njihove zunanje oblike, kajti dramatičnega dejanja v njih ni. Nenaavadnih zapletljajev z bolj ali manj tragičnim izidom boste zaman v njih iskali. In vendar je mnogo pretresljive tragike v teh delih, katerih bistvo je nekak naturalizem čustvovanja, ki so ga člani Umetniškega gledališča znali z nedosežno popolnostjo in verjetnostjo reproduktivno obvladati.

Tudi „Tri sestre“ nimajo dejanja v navadnem pomenu te besede, ampak so le čudovito lepa povest o treh nežnih, mehkih dušah, stremečih po nečem neznanem, visokem, nedosegljivem. Nobene tragične krivde ni v njihovem koprnenju in zato poteče njih zgodba brez peripetije in brez katastrofe, a nam vendar poseže v dno srca, ker je resnična slika resničnega človeškega trpljenja.

Daleč nekje v Rusiji je umrl polkovnik Prozorov in je zapustil sina Andreja, ki se pripravlja za vseučiliško profesuro, in tri hčere, skrbno vzgojene in zelo nadarjene ženske. Ker jim oče razen dobrega imena in hišice, ki v nji stanujejo, ni ničesar zapustil, jim življenje ni lahko. Najstarejša, Maša, je vzela gimnazijskega profesorja Kuligina, plitkega človeka, ki ga ne ljubi. Mlajša, Olga, je učiteljica v dekliškem liceju. Irina, najmlajša, se je poizkušala v raznih službah in je postala nazadnje telegrafistinja.

Vse tri so imele nekoč, ko so imele še očeta in so živele v časteh in blagostanju, visoke cilje pred seboj. Sedaj je

postalo malo mesto, ki morajo v njem živetariti, grob njihovih želja. „V tem gnezdu govoriti tri jezike“ — pravi Maša — „je nepotreben luksus; celo več kot luksus, napoti je človeku, kakor n. pr. šesti prst na roki“.

V gostoljubnem, dasi skromnem domu Prozorovih občujejo stari znanci iz boljših dni. Pred vsemi vojaški zdravnik Čebutikin, ki ima pri Prozorovih najeto sobico. Tako se je že vdomačil pri njih, da se mu ne zdi več vredno plačevati najemnine. Delati se mu tudi ne ljubi. „Odkar sem zapustil univerzo, nisem več s prstom mignil in nobene knjige nisem več bral, kvečjemu kak časopis.“ Časi pogleda vase in se zave neznanske praznote v svoji duši; potem gre in se opije. V takem stanju ga tolaži misel, da morebiti sploh ne živi in da si le domišlja, da hodi po zemlji ter da jé, pije in spi. Sicer je dobrodušen in trem sestram od srca vdan. — Od časa do časa prihaja k Prozorovim kapetan Soljoni, zelo neveden, zato pa tem bolj samozavesten človek, ki ga je vsaka malenkost vstanu spraviti iz ravnotežja, da divja in govori, kakor bi bil ob pamet. Tako se nekoč spre z vso družbo radi trditve, da sta v Moskvi dve univerzi, katero trditev svojeglavno vzdržuje tudi ko se mu smejo že vsi vprek. Slednjič prilomasti s svojim dokazom: „Da, gospoda, v Moskvi sta dve univerzi, stara in nova!“

Soljoni je zaljubljen v Irino, a je ne more zase pridobiti. Njegov tekmeč je poročnik baron Tusenbach, ki ga Irina sicer tudi ne more ljubiti, a mu, ker vidi, da ji je resnično vdan, vendar obljubi svojo roko. Tusenbach ni prijetne vnanjosti, a je pameten človek, delaven in vztrajen. Zato nam je simpatičnejši nego večina v igri nastopajočih moških tipov. Ni brezosti, da mu je Čehov nadel nemško ime. „Ne mislite: To je nemški sanjač. Svojo čast Vam zastavim, da sem Rus in da niti nemški govoriti ne znam. Že moj oče je bil pravoslavne vere . . .“ Soljoni ga ubije v dvoboju.

Andrej Prozorov ne dosega duševne višine svojih sester. Komaj leto dni po smrti svojega očeta se o njem že prav prostaško izraža. „Kako nas je pestil rajni oče s svojo vzgojo! Smešno je, a priznati moram, da sem se šele po njegovi smrti začel rediti. Kakor da je pala mora z mene . . .“ Andrej podleže prvemu naskoku koketne Natalije Ivanovne, svoje poznejše žene, ki stoji duševno še niže od njega. Namesto profesure, ki je bila nekdanj cilj njegovega življenja, dobi skromno uradniško službo. Slednjič se vda igri, se zadolži in zastavi hišo, edino posest, ki jo deli s svojimi sestrami.

V bolestni resignaciji zro sestre preko teh ljudi predse v prazne daljave. Njihovim hrepenečim dušam zija povsodi

nasproti le široki horizont neizmerne ruske zemlje in preko njega vodijo pota v neznano temo usode, dolga pota, tako dolga, da se jih ne upajo nastopiti. In vendar, kako rade bi se oprostile moreče puščobe, ki jih obdaja, kako rade bi začele novo življenje, tako, kakršno so si bile sanjale v prvih letih svoje mladosti. Kako srečne bi bile, ako bi se mogle vrniti v Moskvo, kjer so živele, predno je bil njihov oče prestavljen v obmejno gubernijo. Zaman. S tisoč vezmi so priklenjene k tlom; edina prosta pot jih vodi v zavetje lastne duše, do spoznanja dobrega in zlega, ki naj jim bo zmisel vsega življenja. Žalostno spoznanje...

Nekega dne pride k Prozorovim podpolkovnik Veršinin, bivši tovariš umrlega polkovnika, katerega hčere je poznal še kot čisto majhne deklice. Prestavili so ga v provinco in prva njegova pot je k starim znancem. Veršinin je nesrečno oženjen z bolešno ženo. Ruske razmere ga bole, vendar ne obupava. „Za nas ni sreče, je ne more biti in je ne bo. Nam je sojeno le delati in truditi se. Sreča bo sijala morebiti našim poznim vnukom. In to je vendar tudi že tolažba.“

Veršininu notranje življenje treh sester ne ostane dolgo prikrito. Kmalu spozna, da sta Maša in on sorodni duši, in ko se ji bliža, se ga oklene nesrečna žena z vsemi silami svojega bogatega srca. Kratek je čas sreče! Veršinina prestavijo na drugi konec Rusije. Pride ura ločitve in treba je vzeti slovo. Nikoli nisem videl na odru nič pretresljivejšega nego zadnji objem Veršinina in Maše v Čehova „Treh sestrah“, kakor jih igrajo moskovski hudožestveniki.

„Zgodba o treh sestrah“, — piše Leonid Andrejev — „ki nam jo pripoveduje Anton Čehov v vprizoritvi Umetniškega gledališča, ni nikaka izmišljotina, nikaka fantazija, ampak dejstvo, resničen, realen dogodek. Do srede prvega akta smo imeli še nekak nejasen dojem o dekoracijah in artistih, bili smo takorekoč še gledalci. Toda zastor še ni prvič pal, ko smo bili že sodelujoče osebe drame. Še danes občutim globoko žalost, kadar se spomnim dam Savicke, Knipper in Andrejeve, ki so igrale tri sestre; in naj igrajo v bodoče kakoršnekoli vloge: jaz jim ne bom mogel verjeti in pri pogledu nanje bom čutil v srcu vedno le žalostno usodo treh sester... Uboge, ljube sestre!“

F. J.

Gledališče in njega bližnje naloge.

Podajajoč vam svoje misli o gledališču, si ne domišljujem, da vam povem nesporne resnice, (če te v vprašanjih umetnosti sploh obstojajo), izpovem samo svoj „credo“, svoje nazore o vprašanju gledališča. Vesel bom, če najdem med vami somišljenikov; in če se pri teh mojih vrsticah zamislite ter jim hočete oporekati, pozdravljam to, zakaj iz kresanja misli, pravijo, se rodi resnica. Morda se drugemu posreči najti boljšo pot, po kateri se ima dvigniti gledališče. Predvsem ne priznavam za istino razširjenega mnenja, da je umetnost v splošnem (vštevši gledališče) samobiten pojav, misel, ki se navadno izraža s formulo „umetnost radi umetnosti“. Mislim tako: umetnost je ena izmed velikih strani življenja sploh, a življenje samo ni drugega, kakor stremljenje naprej, borba za prihodnje zore človeštva, v katerih ima biti umetnost voditeljica, ki išče in kaže človeštvu pota v bodočnost. Njeno zvanje je, služiti največjemu instinktu, položenemu v dušo človekovo, instinktu občevanja, ki je najsilnejše orožje v borbi za bodočnost.

Kaj je pravzaprav umetniško ustvarjanje? To je preobrazanje umetnikove fantazije v elemente zunanjega sveta (n. pr. v barve, zvoke itd.). In fantazija je zopet mišljenje in čustvovanje v celotnih podobah. Tako umetnik, ustvarjajoč svoja dela, izraža v njih nazorno svoje misli in čustva, izraža jih ne le radi sebe, ampak prav radi drugih, da bi z njimi nanje vplival in potem njih stopil z njimi v občevanje.

Četudi umetnik v trenutkih ustvarjanja podlega samo potrebi svojega daru, da izlije svoja čustva, četudi se ne bavi z mislijo o tem, ali ga bodo razumeli, najde li njegov umotvor adeptov, četudi more biti njegov smoter za njega samega nerazumljiv, vendar je smoter ta, da stopi v občevanje s tistimi, ki bodo njegov umotvor uživali.

Prepričan sem, da umetnik, ki ve, da njegovega dela nihče nikdar ne bo videl ali slišal, izgubi nagon k ustvarjanju, neglede na svojo nadarjenost, radi tega, ker se od njegove umetnosti izgubi ravno najdražje: njegovo bistvo in veliki smoter, ki leži v njegovi naravi. Isti pojav se vrši v onem, ki sprejema umetniško delo. Njegovo čustvo ima dva elementa (če je sploh mogoče čustva razčleniti): začudenje in občudovanje tega, kar je ustvaril umetnik in česar drugi ustvariti ne more; drugi element je višjega reda, o njem si tisti, ki umetnino uživa, sam ni na jasnem. Obiskovalec n. pr. zapusti gledališče; opazil je, da marsikaj ni bilo, kakor je pričakoval, marsikaj ni zadovoljilo njegove potrebe po občudovanju, a

vendar odnaša seboj neko radost, ki si nje bistva ne more raztolmačiti.

Ta radost je radost nad soustvarjanjem z umetnikom. Obstoja v tem, da so se slike, ki jih je ustvaril umetnik, doteknile gledalčeve duše, vzbudile v njem njegove lastne ustvarjajoče sile in ga primorale živeti in čutiti s svojo fantazijo v takih slikah, v kakoršnih je živel umetnik; soustvarjajoč je stopil z njim v občevanje in s tem zadovoljil velikemu instinktu v borbi za bodočnost: instinktu občevanja. Pomniti je: čim številnejši so tisti, ki so se v istem trenutku udeleževali soustvarjanja umetnikovega, čim več src se je zililo v eno, tem silnejša in živejša je radost posameznikova, kajti on je v teh trenutkih nezavedno stopil v občevanje ne le s stvariteljem - umetnikom, ampak tudi z onimi, ki so ž njim živeli v teh slikah, čustvih in mislih. Zdi se mi, da vse to dovolj jasno izraža naravo in zmisel umetnosti.

Naj me pristaši samo sebe zadovoljujoče umetnosti napačajo, da ponižujem umetnost in jo obtežujem z utilitarnostjo; a če ta utilitarnost ni drugega nego služba velikemu idealu splošne blaginje človeštva na svetu, mislim, da s tem umetnost ne izgubi nič svoje veličine.

Prehajam od teh splošnih misli k sodobnemu gledališču in njegovim bližnjim nalogam. Preživljamo dobo, ko je svet na razpotju k novim in še ne razjašnjenim oblikam življenja. Na istem razpotju stoji tudi gledališče kot del življenja. V kake oblike se bo vlilo v bodočnosti, to zna Bog. Toda današnje gledališče mora tipaje iti naprej iskat novih in pravih potov, po katerih pojde kot vodnik v splošnem toku življenja.

To je njega glavna naloga. So pa še druge ne manj važne in nujne, ki jih ne smemo pustiti iz vidika, podobno voditelju, ki čuti odgovornost za svoja pota, in ubira ne le pravo smer, ampak zmožnostim primeren korak, da ne izgubi tesne zveze s temi, ki jih mora voditi; kadar je potrebno, tudi počiva, da pripravi tiste, ki mu slede, za nadaljno pot. Če pa izgubi zvezo s temi, ki jih ima voditi, se utegne zgoditi, da ostane osamljen in nepotreben.

Taki slučajji so se pripetili, ko so razni novotarji tako rezko obračali krmilo gledališča in ga zavedli tako daleč od splošnega razumevanja, da je gledališče izgubilo glavno: publiko. Pravim glavno, kajti gledališče brez občinstva izgubi svoj „raison d'être“.

V tem oziru ima gledališče od vseh umetnosti najtežje stališče. Umetniku, ko slika sliko, ali pesniku, ko piše verze, ni treba upoštevati nivoja svojih sodobnikov; vse eno mu je,

ali ga sedaj razumejo ali ne, „tant pis“, razumeli ga bodo pozneje. Njegovo delo je permanentno in lahko čaka lepše bodočnosti.

Pri gledališču je stvar drugačna. Gledališki umotvor obstoji samo v trenutkih ustvarjanja. Ko je padla zavesa, je ostal vtis, umotvora pa ni več. Če pri tem ustvarjanju ni nikogar, ki bi ga sprejemal, ravno v kratkem trenutku njegga življenja, izgubi umotvor sam ves pomen.

Sodobno gledališče mora tedaj 1.) načrtovati pot k svoji bodočnosti, 2.) pripraviti zanj svoje privrženca in poleg tega skrbeti, da se njegovemu visokemu namenu primerno izpopolnjujejo kadri njegovih delavcev. Kar se tiče potov k bodočnosti, verujem, da se ima gledališče po svojem bistvu in naravi preosnovati v torišče skupnega in javnega soustvarjanja. Igralec bo služil samo za impulz in motiv skupnemu ustvarjanju, pri katerem ne bo občinstvo samó preprost gledalec, ampak sodelujoča in soustvarjajoča oseba.

Iz mojih gorenjih izjavanj je razvidno, da se v resničnem in pravem gledališču to že sedaj godi. Razlika je samo v tem, da je sedaj soustvarjanje po večini nezavedno, ni smoter posečanja gledališča in se na zunaj izraža malo aktivno, dočim bo v gledališču bodočnosti polzavedno in pasivno ter preide pozneje v čisto zavedno in aktivno. K temu torej mora pripravljati gledališče svoje občinstvo. Težka in odgovorna je ta naloga posebno pri mladem gledališču, kjer občinstvo išče na odru zabave in občudovanja, da ne rečem zadovoljitve svoje radovednosti. Pri tem je treba pomniti, da obstoji sila gledališča ravno v tem, da uči brez pouka.

Gledališče doslej še ne sme svojih namenov odkrivati, da ne izgubi svojih privrženec, kajti nihče izmed nas tudi v mladih letih nima rad nauk. Gledališče mora vršiti svoje namene neopaženo, ne sme jih izpostavljati na ogled, razvijati mora človeški instinkt za občevanje in ga dvigniti na nivo skupnega ustvarjanja. Za to je edino sredstvo pravi in globoko premišljen repertoar. Tu prežita nanj Scylla in Charybda; Scylla — silam neprimerno novotarstvo, a Charybda — kvarjenje okusa, ki bi gledališče uklonilo občinstvu, da bi capljala umetnost za njim; zgubilo bi svoje vodilno mesto in postalo brezkoristen dodatek življenja, obsojen, da prej ali slej izgine. Poleg tega ne pozabimo, da je gledališče carstvo fantazije; dvigati nas mora nad zemljo, toda obenem ne sme izgubljati zveze z njo. Zato, mislim, da igre in vprizoritve, ki se preveč približujejo resničnemu življenju, ne smejo najti mesta v gledališču. V njem mora biti vse, kakor bi bilo v življenju, ne kakor je v življenju. V tem greši naš skrajni naturalizem, v

katerem so podrobnosti življenja tako točne in mnogoštevilne, da nas vlečejo k tlom in ne puste razmaha svobodni stvaritvi gledalčeve fantazije.

Po tem strogo premišljenem načrtu mora današnje gledališče razvijati svojo delavnost, neprestano iščoč poti k bodočnosti. Če bi me vprašali, kak repertoar pravzaprav odgovarja bližnjim nalogam gledališča, bi navedel:

1) „Snegulčico“ Ostrovskega, široko rusko bajko, ki se poskuša odtrgati od zemlje, a je vendar zvezana z njo s tistimi živimi nitmi, o katerih se pravi, da so večno stare in večno nove;

2) „Črne maske“ Leonida Andrejeva, jarko simboliko, nazorno izražajočo duševni polom sodobnega človeštva in njega velika pričakovanja;

3) Vprizoritev Dostojevskega „Zločina in kazni“, ženijalnega dela, ki nam kaže najtanjše utripe razorane človeške duše, tako svojstvene, razumljive i drage vsemu slovanstvu;

4) „Vasiljiso Melentjevo“ Ostrovskega, blestečo fantazijo na témo preteklosti ruske duše in ruskega bitja, ne takega kakoršno je bilo v resnici, ampak preobraženega po ženijalnem umetniku.

Začel sem z ruskimi pisatelji, meni najbližjimi. V ta načrt bi od inozemcev spadali:

5) „Potopljeni zvon“ Hauptmannov, ki je tukaj že dobro znan.

6) „Cezar in Kleopatra“ Bernarda Shawa, velikega mojstra v kontrastih, ki zna tako smelo in spretno prehajati od vzvišenega do smešnega v sliki človeka, vstvarjeni od njegove plameneče fantazije.

7) „Preko naših sil“ od Björnsona, kot ideologija borbe in meje naših sil.

Da je važna naloga slovenskega gledališča gojiti domačo dramo, je brez besede razumljivo.

Dalje se ne sme v repertoarju pozabiti „veliki smeh“, ne tisti ki ščegeta, ampak ki oživlja in očišča dušo. Za take igre se je treba obračati v glavnem k Francozom preteklosti in sedanjosti. K že povedanemu je treba dodati nekaj del, ki bodo naznačevala pota, po katerih se bodo kretala stremjenja bodočega gledališča.

Sicer pa ne protestiram, če se sprejmejo v repertoar igre, ki so sicer brez globokih idej, imajo pa poleg literaturne dostojnosti svoj čar in svojo vabljivost. Potrebne so posebno tam, kjer je samo eno gledališče, kakor pri nas, da se da oddih privržencem, in da se privabijo in privadijo novi.

To so moje misli o repertoarja. Ostane še nekaj besed o še eni važni nalogi: gledališče se mora pobrigati za pripravljanje kadra bodočih igralcev, ki bodo lahko ustrezali po-

trebam časa. Posebno važno je to za slovensko gledališče, ki seveda hoče imeti svoje samostojno življenje, a je sedaj prisiljeno zavoljo svoje mladosti iskati sodelavcev zunaj in potom tuje kulture. Gledališče mora imeti svoje sadike mladih sil, svojo vadnico, organično zvezano s seboj. Pritegniti mora vanjo mladež, ne tisto, ki je pripravljena na pot lahkega dela, nastlanega v cvetjem in lavorikami, ampak tisto, ki je vedoma pripravljena na križev pot.

Vstop v gledališko službo je svoje vrste posvečenje, ki sicer ne zahteva od človeka, da bi se odrekel svetu, zakaj vse posvetno ne sme biti tuje igralcu, zahteva pa od njega, da se vsega žrtvuje gledališču in njega bodočnosti. Vadnica mora imeti najširši program; obsegati mora vsega človeka, njegovo znanje, njegovo dušo in telo. Kar se tiče temeljnega znanja, mora igralec znati vse, biti posvečen v vse obstoječe naučne stroke. Nobena šola naposled tega ne more dati, toda približevati se mora temu idealu.

Dalje je gledališka vadnica dolžna razviti domišljijo do stopnje ustvarjajoče fantazije, dolžna je razviti v duši sposobnost čustvovati tako, da se iskreno čustvo rodi v njej brez vpliva od zunaj samo po naporu igralčeve volje.

Razviti mora telo tako, da vsaka mišica, vsak gib, vsak zvok lahko silno in nezmotljivo izraža resnično čustvo, ki ga je rodila fantazija. Pravim „resnično čustvo“, kajti verujem, da igralec čustva, če ga ni vzbudil v sebi samem, tudi v poslušalcu ne more vzbuditi. Skoro nemogoče je dovesti telo in njega sposobnosti v izražanju do take popolnosti, da bi samo z naporom volje, brez pomoči pravega čustva, moglo podati resnično in izrazito to, česar ni v duši. Takega razvoja osebnosti igralčeve zahteva sodobno gledališče, kajti ta osebnost je edini material, iz katerega igralec ustvarja svoje umotvore.

Slikar oblikuje svojo fantazijo v barve, glasbenik v zvoke, a igralec ustvarja svoje slike in njihovo življenje samo v svoji lastni osebnosti. Zato je treba za gledališko vadnico širokega programa, če ne, bolje nič. Zaključujem, da more vadnica doseči svoj cilj samo organično zvezana z gledališčem samim, če se nahaja v njem in je obenem njega sestavni del. Treba je torej, da člani vadnice od početka svojega posvečenja spoje svoje življenje z življenjem gledališča, da ga smatrajo za svoje. Zvezati morajo nerazdružno svojo bodočnost z bodočnostjo svojega gledališča in ga takorekoč ljubiti z dvojno ljubeznijo.

Gledališče se bo čutilo samostojno in silno le tedaj, kadar bodo v njem, kakor v vrtu, lastne sadike, na katerih bodo mlade cepljenke rastle s prvih dni pod istimi pogoji in na istih tleh kokor sad sam.

Boris Putjata.

Ponatisk dovoljen
le z označbo vira.

Gledališki list izhaja vsak ponedeljek in prinaša poročila o repertoarju Narodnega gledališča v Ljubljani, vesti o gledališki umetnosti pri nas in drugod, kratke članke o važnejših dramskih in opernih delih in njih avtorjih Sodelujejo: Fran Albrecht, Anton Funtek, Pavel Golia, Fran Govekar, Matej Hubad, Friderik Juvančič, Pavel Kozina, Alojzij Kraigher, Ivan Lah, Anton Lajovic, Ivan Prijatelj, Ivan Vavpotič, Josip Vidmar, Oton Župančič in dr.

TISKA UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI.